

Медіаосвіта, яка є процесом розвитку медіа- та інформаційної грамотності, формування інформаційно-цифрової компетентності (критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційної та медіаграмотності) – актуальне сьогодення освітнього процесу.

Список літератури:

1. Державний стандарт початкової освіти: прийнятий 21.02.2018 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
2. Кух А.М., Кух О.М. Технічне забезпечення сучасного освітнього середовища: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К-ПДПУ, інформаційно-видавничий відділ, 2005.130 с.
3. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В, Ганик О.В., Голощапова В. В, Дегтярьова Г.А, Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкробець О.О, Янкович О. І. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
4. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі. Навчально-методичний посібник. / І. П. Старагіна / За редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Олена Бутрин

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: канд. пед. наук,

доц. І. М. Нестайко

ДО ПИТАННЯ ПРО СТАТУС НЕОЛОГІЗМУ В СУЧАСНІЙ ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

У сучасній лінгвістиці мову розглядають як складну динамічну систему, яка знаходиться в постійному русі, удосконалюється, має своє минуле, сьогодення і майбутнє. Розвиток мови значною мірою зумовлений розвитком її словотвірної системи, становленням нових словотвірних моделей, зміною наявних, збільшенням або зменшенням їхньої продуктивності та багатьма іншими чинниками словотвірного процесу.

Процес утворення нових слів віддзеркалює в мові потреби суспільства у вираженні нових понять, які є своєрідним продуктом розвитку науки, техніки, культури, суспільних відносин тощо [1]. Причини виникнення нових слів лінгвісти пов'язують із новими відкриттями, поглибленням уявлення про раніше відомі факти та явища дійсності. Наприклад, В.Гак вважає, що виникнення великої кількості нових слів, їхнє широке розповсюдження впливає на розвиток засобів масової комунікації, загальне прискорення темпу життя суспільства, різноманітність форм ідейно-політичної боротьби. У нашому дослідженні поняття словотворення та термінотворення розмежовано, що пов'язано з феноменом дихотомії слово vs термін, неологізм vs неонім (неологіяvsнеонімія). Насамперед ми досліджуємо процес термінотворення. Зазначимо, що до середини XIX ст. більшість термінів утворювалась трьома шляхами:

- 1) шляхом термінологізації (коли сфера вживання загальноновживаного слова поступово обмежувалася, після чого слово з обмеженою зоною вживання або з обмеженнями в логічній співвіднесеності набувало ознак терміна і починало вживатися як термін);
- 2) шляхом створення термінів-фраз на базі наявного інвентаря;
- 3) шляхом створення нових слів (процес термінотворення) на основі теорії, розробленої автором.

Починаючи з середини XIX ст., до цих способів додається введення систематичної номенклатури та систематичної термінології з системою термінів-модифікаторів, необхідних для показу їхніх відносин у межах певної теорії. Вводяться спеціальні дефініції, які допомагають однозначному співвіднесенню терміну як слова із означуваним поняттям. Простежуються запозичення та переклад іншомовних термінів [3].

Отже, сьогодні питання процесу термінотворення (зокрема, у польській мові) нас дуже зацікавило. Саме тому мета нашої статті полягає в комплексному дослідженні феномена термінологічної неології в сучасній польській мові, встановлення особливостей неологізмів у польській мові та дослідження їх термінотворення.

У лінгвістичній літературі і сьогодні існує термінологічний різнобій у тлумаченні понять «неологізм», «оказіональне слово», «потенційне слово».

Неологізм (від грец. *νέος* — молодий, новий і *λογισμός* — судження, вислів) — новостворений термін, слово або фраза, що перебуває в процесі входження в загальне використання і ще не включена до державної та загальноновживаної мови.

Однією з відомих є класифікація Зацного Ю. А., який згідно із засобом утворення розподіляє неологізми на наступні групи: 1) фонологічні; 2) запозичення; 3) семантичні; 4) синтаксичні, створені шляхом комбінації знаків, що існують в мові (словотворення, словосполучення). Сербенська О. А. зазначає, що є два різновиди неологізмів за способом уведення до мови: лексичні (новотвори або запозичення) і семантичні (нові значення вже відомих слів). Звертає увагу відомий вітчизняний лінгвіст і на існування okazіоналізмів у сфері неології – індивідуально-авторських новотворів або нових значень відомих слів. Цей прошарок лексики належить до стилістичних неологізмів. Щодо способів творення неологізмів, авторка називає креацію, деривацію різних 156 типів (морфологічну і неморфологічну), калькування, запозичення, актуалізацію застарілих слів або одиниць різних терміносистем, жаргонів, аргю і т.д. Формування нових значень

відбувається, як зазначає О. А. Сербенська, шляхом метонімізації, метафоризації, семантичної конденсації, каламбуру. Існують також неологізми-сполуки, які є «результатом перетворення фрагментів цитат на кліше, складену номінативну одиницю, що супроводжується переосмисленням, структурними змінами» тощо.

У польській мові основним джерелом виникнення неологізмів-запозичень є англійська мова. Молодіжна мова, хоч і надзвичайно колоритна й творча, характеризується okazionalnosc'ю й перехідністю, а також використанням тимчасових тенденцій. Наразі найбільш характерним є зв'язок молодіжного мовлення з англійською мовою та віртуальним світом, наприклад з комп'ютерними іграми. Проте не можна стверджувати, що це єдині джерела творення молодіжних неологізмів. Прикладом може бути іменник «шістдесят» (з варіантами, які є результатом спрощення у вимові: «шістдесят», «шістдесятник» - «sześćdziesiąt»). Цей термін означає «інформатор» і бере свій початок у Кримінальному кодексі. Частина 3 статті 60 Кримінального кодексу передбачає: «надзвичайне пом'якшення покарання або навіть його призупинення, якщо співвиконавець злочину «повідомить органу, призначеному для переслідування злочинів, відомості про осіб, причетних до вчинення злочину, та обставини, що мають істотне значення його комісії», - каже доктор Хаб. Ізабела Кепка, лінгвіст кафедри польської мови UV.

Менш поширеними, але не менш важливими є запозичення, складні слова і переосмислення значень слів.

Суфіксація – дуже поширене явище в мові. Деякі суфікси дають велику кількість термінологічних одиниць. У польському це суфікси:

k-:

- pies «собака» – piesek «собачка»,
- kwiat «квітка» – kwiatek «квіточка»;
- dziewczyna «дівчина» – dziewczynka «дівчинка»,
- okno «вікно» – okienko «віконце».

За допомогою цього суфікса утворюються іменники всіх трьох пологів. При утворенні форм чоловічого роду у складі суфікса з'являється гласний голосний (piesek «собачка» – píska). Побіжний голосний може з'явитися також у корені при накопиченні приголосних (forma «форма» – foremka «формочка»). У корені може спостерігатися також чергування приголосних (staruch «старий» – staruszek «старий», noga «нога» – nóžka «ніжка»);

-eczka-:

- písok «собачка» – piśeczek «собачка»,
- górka «гірка» – góreczka «гірка»,
- gniazdko «гніздо» – gniazdeczko «гніздо».

-aszek-, -uszek-, -iszek-, -yszek-:

- wujek «дядько» – wujaszek «дядько»,
- kwiat «квітка» – kwiatek «квіточка» – kwiatuszek «квіточка»,
- kaczkа «качка» – kaczuszka «качка»,
- serce «серце» – serduszko «серце»,
- brat «брат» – braciszek «братик»,
- chłopек «мужичок» – chłopyszek «мужичонка».

-ik-, -yk-:

• koń «кінь, кінь» – konik «коник, конячка» Зверніть увагу, що konik ще перекладається як коник.

- ogień «вогонь» – ogніk «вогник»,
- miecz «меч» – mieczyk «маленький меч; Зверніть увагу, що mieczyk ще перекладається як «гладіолус».

Важливо: Значення, зворотне зменшувально-пестливому, виражається за допомогою суфіксів **-sk-, -isk-, -ysk-:** głos «голос» – głosisko, piwo «пиво» – piwsko «велике пиво», błoto «бруд» – błocisko «бруд, грязюка», bicz «плети, батіг» – biczysko «батіг».

Префіксацією називається такий префіксальний спосіб словотворення, при якому словотвірне значення виражається за допомогою префіксів. Функціонально ці префікси близькі до суфіксів. Однак є і суттєві відмінності

між ними. Суфікси, перебуваючи в кінці слова, – ударні, тому більш тісно, ніж префікси злиті з основою. Словотвірне значення суфіксів більш складне, ніж у префіксів, й значна кількість префіксів не має своїх особистих. Префікси, що мають чітке словотвірне значення, більш залежні від основи, ніж суфікси. Звідси можливість лексикалізації (тобто самостійного вживання префіксів в якості слів): *ultra, m* – ультра; *super* – найвищої якості [5].

Парасинтез, або префіксально-суфіксальний спосіб словотвору – це створення нових слів шляхом одночасного приєднання до основи префікса і суфікса. Таким чином, у парасинтезі проявляється взаємодія двох інших морфологічних способів словотворення – префіксація і суфіксація [7].

Розширення значення слів і словоскладання. Під розширенням значення розуміється такий розвиток, при якому слово, що позначало спочатку 1 поняття, більшою частиною конкретне, починає позначати поняття більш загальне. Всі іменники, значення яких переосмислюється, можна розділити на 3 групи, які характеризуються різними властивостями:

- 1) Слова, значення яких змінюється лише у поєднанні з певним словом:
- 2) Слова, які вживаються незалежно від наступного за ними, компонента.
- 3) Слова, що складаються з двох (а іноді і більше) слів, є зручним засобом для передачі складних понять в стислій формі, що особливо важливо при формуванні термінів [6].

Словниковий склад найбільш мінлива і рухома сторона мови, яка безпосередньо реагує на те, що відбувається у світі реалій. У ній безпосередньо позначаються наші уявлення про різні явища позамовної діяльності. Характерною особливістю словника є його здатність нескінченно розростатися за рахунок нових слів і нових значень які утворюються різними шляхами. Створення неологізмів – свідчення життя мови її прагнення висловити все багатство людських знань прогрес цивілізації.

Як відомо, слово – це історично закріплений у мові знак певного фрагмента дійсності. За оказіональними словами, що перебувають на периферії словникового складу будь-якої мови, у класифікації позамовного

світу дійсності не закріплений жоден із її фрагментів. Однак, незважаючи на це, оказіональні слова як похідні одиниці все ж таки здатні особливим чином відобразити (точніше – виразити) уявлення про світобачення, світовідчуття і світосприйняття народу.

Оказіональні слова – надбання мовлення. Вони завжди експресивні, створюються конкретним автором, породжуються цілями висловлювання і контекстом, з яким пов'язані і поза яким не відтворюються. Основна їх функція не номінативна, як у звичайних неологізмів, а характеризуюча. Ці слова іноді стають загальноновживаними, тобто входять в лексичну систему мови, проте така метаморфоза відбувається рідко і, головне, вони на неї не претендують, тому що це не просто слова, а особливі слова, спеціально призначені для експресивних та художніх цілей [2].

Список літератури:

1. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація: монографія. К. : Акцент, 2007. – С. 311-320.
2. Пустовіт Л. О., Клименко Н. Ф. Оказіоналізм. Українська мова. Енциклопедія. Київ, 2007. С. 451-452.
3. Ріжко Р. Оказіоналізми як домінанта поетичної мови кінця ХХ – початку ХХІ століття: функціональний аспект. Лінгвістичні студії. 2011. Вип. 23. 191–197 с.
4. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр ; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – С. 324-370.
5. Bąba S., Liberek J. Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny. Warszawa, 2002. – с. 283-290.
6. Grzegorzczkova R. Zarys słowotwórstwa. Słowotwórstwo opisowe. – Warszawa, 1984. – С. 397-422.
7. Masojć I. Gramatyka współczesnego języka polskiego. Słowotwórstwo rzeczowników. Wilno, 2015. – С. 32-41.